

קשר העשוי לכמה ימים ואינו של אומן; לדעת רש"י והרא"ש ושאר פוסקים, אסור ופטור. ולדעת הרי"ף והרמב"ם יש סוברים שמותר לכתחילה, שהרי לפי פירושם בגמרא אין מקור לאסור קשר לזמן מועט. וכן כתב הפרי-מגדים (במשבצות זהב ר"ס שיו. והביאו המשנ"ב), והאבני-נזר (ח"א קעח). ואילו בספר תהלה לדוד כתב להוכיח מפירוש המשנה לרמב"ם לאסור. וע' בשבט הלוי ח"ח קעג שדחה ראייתו זו, ועע"ש. ראה פרטי דינים נוספים, בשאלות ותשובות לסיכום.

דף קיב

'פטור אבל אסור – בדרבנן'. יש מהראשונים שפירשו [דלא כרש"י], שגם מנעל דרבנן מהודק יפה לרגל, אלא שאין דרכם לחלוץ מנעליהם רק מלילי שבת ללילי שבת, מפני שכל השבוע ישנים במנעליהם לפי שעוסקים בתורה כל הלילה (מובא בריטב"א ובמרדכי ועוד).

'מותר לכתחלה – בדבני מחווא'. ע' במובא לעיל נט: אודות בני מחווא.

'בדחומרתא' – יש מפרשים: בקשר (ערש"י יבמות קב. ע"ע ביוסף דעת סוטה טו על הביטוי 'כמין חומר'). וי"מ: בלולאה (כן משמע בפירוש ר"ח, וכ"ה בערוך 'חמר').

'התם לא מינטר הכא מינטר'. פרש הראב"ד (הובא בראשונים), אין הטעם משום הפסד ממון, אלא שבכרמלית שאינה משתמרת אין אדם מקצהו אלא דעתו לטלטלו על ידי כריכת גמי, הלכך דינו ככלי שנשבר והשברים ראויים לשימוש מעין מלאכתם הראשונה, אבל בחצר שהסנדל משומר, אדם מקצהו מדעתו עד שמתקנו והרי זה כשבר כלי שאינו ראוי, שאסור בטלטול.

על טלטול מוקצה ברגל, בנוגע לסוגיתנו – ע' במובא להלן קכו.

'מדקמתרין רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה, שמע מינה הלכה כרבי יהודה'. מכאן נקטו גאונים ככלל, שבמקום שהאמוראים נושאים ונותנים בדברי תנא אחד, אפילו הוא יחיד כנגד הרבים – הלכה כמותו (ע' מלחמות ה' לרמב"ן סוכה כא: ור"ן שם; רי"ף ורא"ש כתובות רפ"ו בשם רב האי גאון, ועוד הרבה – ע' יד מלאכי תי). ואולם יש ראשונים שהוכיחו מכמה מקומות שלעתים האמוראים נושאים ונותנים בדברי תנא פלוני כדי לתרץ דבריו אעפ"י שהם עצמם לא נקטו כמותו להלכה, ועל כן אין ראיה מתוך משא ומתן של האמוראים שהלכה כן (ערא"ש שבת פ"א ז סוכה פ"א כה יבמות פ"י ו גטין פ"ה יח), עכ"פ במקום המנוגד לכללי הלכה כגון יחיד ורבים הלכה כרבים (ע' שייטמ"ק כתובות רפ"ו שיצא לחלק בכך. אך מדברי כמה ראשונים אין נראה כן – ע' אנצ. תלמודית כרך שיט' הלכה' הערה 144).

ע"ע דוגמאות לכך שהגמרא מקשה מדעה הדוחיה מהלכה – חדושי הרמב"ן שבת י. רשב"א קדושין יד: ס. סו. ב"מ כד: ריטב"א ע"ז לג. (וראב"ד ומאירי); ושם סה. ד"ה אלא [אך בתוס' שם נראה שהוכיחו שכן הלכה, מקושית סתמא דגמרא]; ש"ך חו"מ מב סק"א (וע' בשו"ת באר יצחק טו,א).

ויש מי שכתב שאמנם מסתמא דגמרא שנשאה ונתנה אליבא דתנא אין להוכיח הלכה, כי יתכן שבאו לתרץ דבריו בלבד, אבל מאמוראים שנשאו ונתנו אליביה יש להוכיח שנקטו כן להלכה (עפ"י חות יאיר צד).

‘והוינן בה [רבי יוחנן] אליבא דמאן, אלימא אליבא דרבנן, מדלענין טומאה מנא הוי לענין שבת נמי מנא הוי, אבל לא לחליצה דלאו מנא הוא, והתנן חליצה שלשמאל בימין חליצה כשרה...’. יש לעיין מדוע לא הסבירו בדרך פשוטה אליבא דרבנן, וכגון שנפסקה רצועה חיצונה של סנדל ימין, שגם לחכמים פסול לחליצה שהרי אינו ראוי לנעלו אלא אם יחליף לשל שמאל, נמצא שאינו מיועד לימין.

וצריכים לומר שפשוט הדבר לגמרא שכשר מפני שיכול להלך בו, אלא שהוא מתבייש לצאת בו, אבל הלא יש עליו שם ‘נעל’ ומקבל טומאה וצריך עיון (חדושי הנצי"ב).

(ע"ב) ‘ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוליא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רימון... פנים חדשות באו לכאן’. דנו האחרונים בשאלה כגון זו: אות שבתפלין או במוזזה שנתקלקלה, ונשאר בה רק קו דק, ועדיין היא כשרה – האם אפשר להוסיף עליה דיו ולעבותה, או יש לחוש שאם נמחק אחר כך הישן הרי פנים חדשות באו לכאן ונמצא שנכתבה אות זו שלא כסדר הפרשה; החתם-סופר מחמיר בדבר, וכן בקסת הסופר ובמקדש מעט, ואילו בעל חסד לאברהם מתיר. וכן כתב להקל בדיעבד בשו"ת שבט הלוי ח"א יב וח"ה יא. וע"ע בשו"ת דברי יואל (מסאטמר) ו.

‘אם ראשונים כבני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים...’. שתי האפשרויות הללו תלויות בשתי הלשונות דלעיל, ‘לית דין בר נש’ [אלא מלאך], או ‘כגון דין בר אינש’ (שפת אמת; רא"מ הורביץ).

*

‘מי שמתנהג אפילו בכל דברי הרשות וצרכים גופניים בקדושה, רוצה לומר שכל מעשיו לשם שמים, ומכניס בהם עבדות ורצון הש"י כדרך שאמרו ז"ל בהלל ושמאי – זהו נקרא ‘חסיד’ רצונו לומר שלא דוקא מדקדק על פי שורת הדין, וזה נקרא **בכל לבבך** – בשני יצריך וכו’, שצדיק הוא הכובש יצרו, אבל זה מכניס קדושה גם בכל חמדות היצר, ואז הש"י מדה כנגד מדה נותן קדושה בכל מה שיעשה וזוכה להוציא קדושה הרבה מן היצר הרע דייקא, ואז נקרא ‘טוב מאד’ שהוא יותר מטוב סתם, ועל זה נאמר במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. והש"י מזמין לו תקלות ומכשולים והוא צריך תשובה וכפרה על זה, דנקרא חטא, ועל ידי זה מוציא יקר מזולל.

ומדה זו נוהגת בגדולי ישראל, כמו שאמרו ז"ל על הפסוק **אשר נשיא יחטא** – אשרי הדור שהנשיא חוטא וכו’ וזו מדרגת דוד המלך עליו השלום, הגבר שהקים עולה של תשובה, כמו שאיתא (בע"ז ה.) וכמש"כ במקום אחר.

ואמרו ז"ל על זה: **אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם** ונודע דבני אדם גדולים ממלאכים וואמרו גם כן אחר כך **אם הראשונים כבני אדם אנחנו כחמורים** – ושניהם אמת; שמצד הראשונים כמלאכים, דהיינו בעולמות עליונים – זה גדול לפני השי"ת, אבל בעולם הזה שהיו הראשונים כבני אדם, אנו כחמורים דהיינו מצד עולם העשייה והמעשה הרי במעשה זה קטן... (מתוך צדקת הצדיק המלא קב). עוד על דורות ראשונים ואחרונים – ע' בספר עלי שור ח"ב עמ' קכח.

ובשם הגר"י קמינצקי מובא (ע' 'במחיצת רבנו' עמ' עג) שהחילוק בין ראשונים לאחרונים הוא ב'חוש הריח' להבחין בין טוב לרע, כשם שחמורו של רבי פינחס בן יאיר נמנע מלאכול טבל בחוש ולא מתוך בקיאות והכרה בהלכות.